

VECKOBLADET

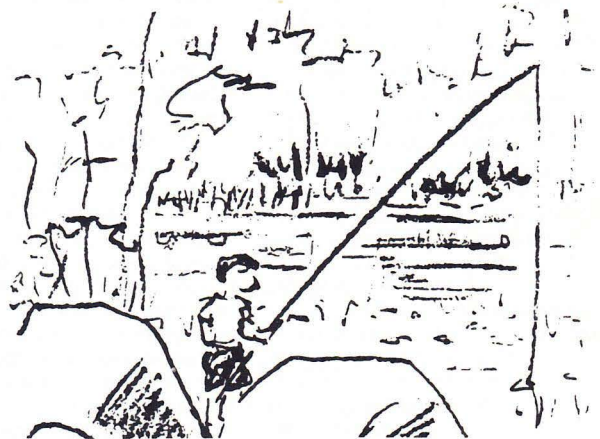
Fredag 7 juni

Utkommer fredagar

1996 22:e årg.

20

Sommaren är här!

Det här är sista numret av VB före sommaren. Det är mycket kvar att ta ställning till i politiken innan vi kan ta ledigt på allvar. Beslut om dansteatern, om trafiken i Lund och andra viktiga frågor får ni läsa om i andra avisor tills vidare.

VB önskar läsarna en glad och stärkande sommar! Som ett exempel på vad man kan göra, återger vi

inbjudan till vänsterpartiet Skånes årligen återkommande sommarläger den 20–28 juli vid Hjärtasjön i Lönsboda. Det är det 22:a sommarlägret och det 19:e på samma plats. Nästa år blir det 20-årsjubileum!

I år ska anmälan göras till Nita, Stefan och HaldOrvArVidar senast den 15 juni, dvs om en vecka. Tel.

046-211 18 95. Programmet utlovar spännande och provocerande politiska diskussioner, sångkvällar, lek, kanotrally, fest och barnmöten. För förmiddagsdiskussionerna tänker sig lägerkommittén ämnen som *Institutionella motsättningar till demokrati*, *Natur, miljö, samhälle*, *Film och massmedia* mfl överraskningar.

Det brukar vara ett paradiset för både barn och föräldrar, eftersom de förra har himla trevligt tillsammans medan de senare får vara ifred för de förra under möten och diskussioner. Maten lagas kollektivt och äts gemensamt tre–fyra gånger om dagen. Ingen bantningskur om man nu skulle behöva det.

Redaktionen

En tillfällig besökares intryck:

Etiopien – från statssocialism till – vadå?

Det vilar en tragik över det gamla kejsarlandet. Aldrig riktigt koloniserat, med en genuint inhemsk statsmakt som idag når ut till nästan varje bonde i det stora landet. Länge bestod det av olika etniska samhällen sammanhållna med tvång av en central krigsmakt. Idag har huvudkonflikten, den med Eritrea, lösts och staten kan använda mer fredliga medel. Men kontrollen över småfolket lever kvar. Och den fattigdom som kanske aldrig kommer att lämna dem.

1991 bytte landet ledning. Dagens makthavare prövar en ny modell för hantering av den etniska frågan – etniskt baserad decentralisering. Jag fick kontakt med den vid ett kort besök i en nybildad region, Amharafolkets.

Vid Tanasjön i nordvästra Etiopien, av somliga kallad den blå Nilens källa, ligger huvudstaden i Amhara-regionen. Den lilla staden heter Bahir Dar, ett namn som kan stavas på många sätt i vårt alfabet. Mest påminner den om en kolonial landsortshåla – några europeiska administrationsbyggnader, ett dito hotell, och

den fattiga 'infödings'-majoritetens enkla hus där åsnor och getter samsas med människorna. Dock är detta ett centrum för minst 14 miljoner invånare.

I botten på samhällshierarkin finns bönderna – närmare 90% av regionens befolkning. Under den riktiga kejsartiden hölls de kvar i sin fattigdom genom rättslöshet gentemot markägare och stat. Under nästa 'kejsare' – Mengistu Mariam 1974–91 – fick de mark men tvingades samtidigt flytta ihop i byar och acceptera nya kontrollmetoder från en fortsatt parasitär stat. Nu väntar de på vad den nye härskaren ska göra – omfördelning av mark står på dagordningen.

En del av bönderna skyddas från statens närgångenhet av de hinder naturen själv satt upp – jämför de norska byarnas isolering i fjordalarna. Priset är en nästan total frånvaro av modernisering – få av barnen går i skolan, inga jobb existerar vid sidan av familjejordbruket. Men barnen överlever bättre än förr, befolkningen ökar och nu tryter marken. Att höja avkastningen är en absolut nödvän-

dighet, att bidra till sådan förändring att människorna övergår till att ha färre barn en annan, minst lika viktig, fråga. Hur det ska åstadkommas finns det idag inget svar på. Mengistu-regimens centralplanering misslyckades i ett väsentligt avseende – industrialisering och urban tillväxt uteblev. Ska böndernas villkor förändras krävs en ökad köpkraft baserad just på sådan utveckling.

När jag reser runt i regionen ser jag, tydligare än i Skåne, hur det ser ut när all odlingsbar mark är tagen i anspråk. Den bästa marken gick åt för länge sedan. Nu är bönderna på väg upp för bergssidorna och ner för de branta sluttningarna till Nilen. Det är svårt att värja sig mot känslan att hela samhället är på väg in i en omöjlig situation, framkallad av snabb folkökning, fattigdom och brist på reella ekonomiska alternativ.

En söndagsmorgon i Bahir Dar går jag upp tidigt och vandrar iväg till den närbelägna kyrkan. Det är sången som lockar – entoniga mansstämmor som färdats genom morgonens stillhet ända in i hotell-

rummets sömn. Utanför kyrkorumrådet möter jag de många tiggarna i sina tidlösa paltor och kroppsliga defekter. Alla småpengar går åt. Därinne upplever jag oerhört påtagligt bilderna från min barndoms bibel – skarorna av människor utanför templet, de fotsida kläderna, doken över deras huvuden, stillheten, lyssnandet. Den entoniga sången när oss alla – genom moderna högtalare.

Gudstjänsten försiggår nämligen under bar himmel. Mengistu-regimens sista krig nådde ända in i Bahir Dar. Kyrkan skadades allvarligt. Ännu idag, nära fem år senare, pågår reparationerna. Vem är egentligen ansvarig, kyrkan eller staten? Mengisturegimen nationaliserade mycket av kyrkans stora tillgångar. Idag förhandlas det om återlämnandet.

Under tiden samlas människor utanför kyrkan, i talrika tysta skaror. Jag ser rött nagellack och andra tecken på att klasskillnaderna tillfälligt är utjämnade. Därutöver, i regionens centrum, är de mycket påtagliga.

Bertil Egerö

Fascismens all daglighet

Under årets första månader har fascismen och inte minst nynazismen mött oss i vardagen på olika sätt. Sverker Oredssons bok om fascismen i det akademiska Lund på 30-talet har väckt blandade känslor. Författaren försvarar sitt utlämnande av namn och detaljer – intellektuella personer måste ta ansvar för sina handlingar och sympatier. Filmen om Hamsun är lika aktuell och frågan ställs – kan man förlåta eller förstå? Nyfascismens våld står oss öga mot öga i tidningarna nu efter rättegångarna i Kodemålet.

Som sommarläsning återger VB i vårens sista nummer Lars-Arne Norborgs föredrag vid vänsterpartiets "Öppna hus" första maj om hur han i sin ungdom upplevde vardagsfascismen.

Fascismens tre generationer

–Tack för det hedrande uppdraget att inleda en diskussion om fascismen i vänsterpartiets regi här i Stadshallen! Jag har funderat en del över varför jag har fått det. Kan det helt enkelt vara så att jag tillhör den alltmer glesnande skara av svenskar som har klara minnesbilder från tre generationer av fascisterna? Den första är den som var aktiv under de fascistiska rörelsernas storhetstid på 20-40-talen, den andra 50- och 60-talens illa tilltufsade "övervintrare", den tredje är dagens dagens bullrande och skrikiga nynazister – och att jag därför skulle kunna tänkas ha blick både för de i ögonfallande likheterna som för de mera subtila skillnaderna mellan dessa tre grupper.

I varje fall föreställer jag mig att skillnaderna är avsevärda och att de inte alltid observeras så som de borde.

Den första gruppen bestod, som jag senare skall försöka utveckla, åtminstone till viss del av vilseförda idealister, som drog sig ifrån rörelsen när dess verkliga karaktär uppenbarades. Ledaren Sven-Olof Lindholm förefaller ha hört till denna grupp. Han ändrade namnet på sin rörelse från *Nationalsocialistiska Arbetarepartiet* till *Svensk-socialistisk samling*. Huvudorganet som från början hette *Den svenske nationalsocialisten* bytte namn till *Den svenske folksocialisten*, i dagligt tal förkortat till *Den svenske*. Enligt ett senare intervjuuttalande ska han på äldre dar ha röstat med vpk.

Den andra gruppen, övervintrarna, var sådana som visste eller borde ha vetat, men som av olika skäl föredrog att ta tjuren vid hornen, förneka eller bortförklara. Jag minns en sådan person som jag råkad på ett vanligt svenskt kollegierum i slutet av 50-talet. Redan vid presentationen förklarade han med stort allvar: "Jag är nationalsocialist. Smaka på det ordet!" När jag replikerade, att jag föredrog franska revolutionens idéer om frihet, jämlikhet och broderskap, blev svaret: "Då ska jag härnäst kalla Dig för Mirabeau". Sedan umgicks vi utan svårighet

Bland "övervintrarna" fanns, tror jag, ett betydande inslag av intellektuella, knappast underligt, eftersom det alltid brukar ta både tid, kraft och offer av egen prestige att avveckla en kanske med stor möda uppförd teoribyggnad. Prototypen för denna grupp var väl Per Engdahl, som personifierade den Nysvenska rörelsen och gav ut Vägen framåt. Han hävdade alltid, att han

inte var eller hade varit nazist, och hade rätt så långt att han snarare sökte sina förebilder hos den korporativistiska italienska fascismen än hos den tyska nazismen. Engdahl var antagligen den ende svenske fascisterna under efterkrigstiden av en viss intellektuell resning. Rasidéerna tonade han ner, den bärande tanken var antikommunismen. Kommunismen skulle bekämpas med folkgemenskap. Gör Sverige till ett land där arbetarna trivs, för i ett sådant land trivs inte kommunisterna, det var hans kungstes. Den förde honom ganska nära den svenska socialdemokratin, där han fann något av den korporativism och nationella gemenskap som han sökt utomlands. Framför allt såg han en meningsfrände i Ernst Wigforss.

Om den tredje gruppen, dagens nynazister, har jag egentligen ingen förstahandskunskap och skall därför fatta mig mycket kort. Men om jag förstår saken rätt, finns det en intressant skillnad mellan gammal- och nynazisterna när det gäller rasidéernas utformning. 30-talsnazisterna riktade sitt rashed främst mot judarna, som uppfattades som en väletablerad grupp i maktens centrum. Antisemitismen kunde i denna kontext ses som en antikapitalistisk befrielseörelse och förenas med motstånd mot "ränteslaveriet" här hemma och mot västmakternas imperialism i det som senare skulle komma att kallas tredje världen. Nynazisternas hatobjekt förefaller vara svaga grupper, huvudsakligen invandrarer, och därmed saknar denna rörelse den sociala dimension, som skulle kunna förklara om också inte försvara en del av uppslutningen bakom mellankrigstidens fascistiska rörelser.

Den av de tre generationerna fascisterna som jag bäst lärt känna är emellertid den första. Det är främst om den jag har något att berätta, men för att kunna göra det måste jag be Er följa med till Hisingen, närmare bestämt Backa socken och Tingstads brukssamhälle, strax utanför Göteborg, när 1930-talet var ungt.

Hisingen på 30-talet

Dit kom jag som 11-åring i slutet av augusti 1931 för att gå i skola. Jag inackorderades i en familj, där jag fick dela rum med en 19-årig son som var ortsrupsledare för Hisingens NSAP, Nationalsocialistiska Arbetarepartiet. Han hade brun uniform med hakkorsbindel o ch stövlar och en batong för gatustrider med marxisterna. Över hans säng

hängde Ledarens bild och ett hakkors. Bakom den stol, där jag själv brukade sitta och läsa läxor hängde ett flerfärgstryck av Hitler; jag kände hans stränga blick i nacken när tankarna ville fly bort från de starka verben i Hjorts tyska grammatik. I matrummet hängde en metallsköld med en relief föreställande Tors strid med jättarna. Hemmet fungerade som medelpunkt för de lokala "nationalsocialisterna"; det var viktigt att hela namnet skrevs ut ordentligt, "nazist" var motståndarspråk. I matrummet samlades de ibland och sjöng sina kampsånger:

Gör gatan fri för bruna kämpaleden,

SA på marsch... alltså Horst-Wessel-Lied på svenska, eller "Arbetarnationalen" som gick på samma melodi som Internationalen och manade till den stora resningen mot dem som tog för mycket trots folkets armod, svält och bondenöd.

Bondenöd, just det. Depressionen slog hårt mot hisingsbönderna, och de flesta brunskjortorna var bondpojkar. Några studenter fanns också med, bl.a. en son till kyrkoherden. Själv deltog kyrkoherden inte, men hans beskyddande fadersgestalt fanns i bakgrunden. I egenkap av skolrådsordförande upplät han skolan som möteslokal, när Ledaren kom på besök, höll hälsningstal och deklarerade utan omsvep: "Jag är nationalsocialist". Men i de bruna kämpaleden fanns inga arbetare, trots att Tingstad var ett inustrisamhälle och Backa Folkets hus låg nästan vägg i vägg med huset där vi bodde.

Det fanns alltså två världar i Backa. I den ena bodde arbetarna, i den andra grönsaksbönderna, studenterna och prästfamiljen. Gränsen var knivskarp, och under den korrekta ytan pyrde fiendligheten. Då och då utbröt gatuslagsmål.

Själv bodde jag i gränslandet och kände mig till en början mest av allt förvirrad. Som de flesta göteborgspojkar försökte jag sparka boll och var med i ett litet pojklag som samlades på Folkets hus för att ta ut laguppställningen. Alla mina kamrater var från arbetarhem, socialdemokratiska och kommunistiska om vartannat. På Folkets hus var det Branting och Lenin som blickade ner från väggarna. Någon större skillnad mellan dem kunde jag inte upptäcka. Båge tedde sig lika justa, förkämpar för demokrati och rättvisa, väl värda sina hedersplatser över talarstolen. Jag kunde alltså utan svårighet undvika valet mellan Per Albin,

Kilbom och Sillén men inte mellan fascism och marxism, och då valde jag marxismen. Varför? Den troligaste förklaringen är väl att jag helt enkelt var rädd för de tuffa ungnassarna. Men kanske fanns också ett stänk av idealism. Jag minns att jag vid den här tiden på Stadsteatern med stor gripenhet såg Nordahl Griegs *Vår äre og vår makt*, där kapitalismens absurditet kontrasterades mot socialismens löfte om en värld utan krig, klasser och utslagning. Vilka orsakerna än var så kvarstår faktum och bekräftas av samtida brev. Jag hittade vägen till en liten kommunistisk bokhandel (bokkafé hette det ännu inte) på Norra Allégatan, där jag kunde köpa en och annan småskrift om marxismen-leninismens grunder. Någon stor motståndskämpe blev jag dock inte. Fotbollen var mitt huvudintresse, och jag kompromiserade nog en hel del för att inte i onödan utmana mitt värdfolk. Någon kommunistisk cell bildades aldrig på mitt initiativ.

En fördel hade dock detta mitt försiktiga lovarande mellan de två världarna: jag lärde känna dem båda. Jag fick lyssna både till den kommunistiska arbetarkommunens ordförande Charles Johanssons aldrig sinande föreläsningar om det förestående imperialistiska kriget mot Sovjetunionen och till cigarrhandlaren och nazisten Landahls brandtal mot den judiska skäktingen.

Fascismens all daglighet

Det som slår mig när jag tänker tillbaka på den här tiden är normaliteten, all dagligheten hos dem som attraherades av hakkorsfanans budskap. Man vill gärna föreställa sig fascisterna som ett avgrundens folk – räskinn, slagskämpar, ständigt opererande på gränsen till det kriminella. Visst fanns det en kategori som gillade gatuslagsmål, och visst förekom det en hel del verbal råhet riktad mot judar och socialister. Gamla lägg från *Den svenske* är ingen uppbyggelig läsning. Men nästan alla de människor från den nazistiska sidan jag kan minnas från denna tid var alltigenom vanliga.

Var det något som skilde ut dem från mängden, var det snarast att de var så till ytterlighet moraliska. Arbetsamma, hederliga, ordentliga, påfallande ofta religiösa (dock inte frikyrkliga). Det verkade som om det ibland varit just det moralistiska draget i den nazistiska propagandan som attraherade dem. Det ryktades att Hitler alltid gick omkring med
(forts. sid 4)

Nya testamentet i fickan för att kunna utnyttja småstunder till att hämta styrka och vägledning. De tyska nazisterna sades ha röjt upp bland bordeller, "urartad konst" och annan osedlighet i det Sodom som Berlin hade blivit under Weimarerpubliken. En domkyrkokommissioner i Göteborg såg i Hitler en ny Gideon som förde Herrens svärd mot tidens kananéer och amalekiter.

Ja, men judarna då? Säkert var detta för många nazist, även på Hisingen, en tung ryggsäck att bära. I Säve, en mil från Backa, bodde en annan nazistpräst, prosten Ivar Rhedin, redaktör för Göteborgs Stiftstidning. Jag träffade honom dagen efter Kristallnatten november 1938. Han skulle just skriva sin ledare om det som inträffat och dolde inte sitt beråd: "Vad skall jag skriva? Egentligen tycker jag så synd om judarna". Men jag kan inte minnas att något av denna vända kunde spåras i den färdiga ledaren.

Andra gjorde det lättare för sig. Judarna hade i alla fall dödats Jesus och förföljts de första kristna. Alla visste att de var liderliga och lurades i affärer. De judiska varuhusen slog ut småbutikerna. Det stod i Nya testamentet (och står alltför) att judarna var "missagliga för Gud och fiender till alla människor", och Martin Luther hade skrivit en bok – Om judarna och deras lögner – som under trettioalet nyutgavs i svensk översättning på Svea Rikes förlag. Kanske gick tyskarna lite väl hårt fram mot judarna, men så fanns det ju också i Tyskland ett judeproblem som vi hade svårt att förstå. Någon nödvärnsrätt måste väl ändå ett folk ha. Somliga ville se antisemitismen som en föreläsning barnsjukdom som skulle växa bort med tiden.

Man kan fråga sig varför inte alla dessa människor hamnade hos högern eller bondeförbundet, som de flesta av deras sort gjorde. Det paradoxala svaret tror jag är att de hade en starkare social känsla än genomsnittet inom det småborgerliga samhällsskikt som de vanligen tillhörde. De nazister jag mötte kom inte från överklassen, de drabbades som andra av depression och arbetslöshet och upprördes av klassamhällets orättvisor. Kanske skulle många av dem ha blivit marxister om det inte varit för detta med Gud, moralen och den blågula flaggan.

Den blågula flaggan, inte minst. Detta var en tid då Fosterlandet känslomässigt betydde oerhört mycket för oerhört många. Det var en generation som kunnat följa framväxten av Skansen och Nordiska museet, skrämtes av sågfilarna, svurit över de istadiga norrmanen, lyssnat till Sven Hedins varningsörd, upplevt Stockholmsolympiaden, läst Heidenstams *Svenskarna och deras hövdingar* och Selma Lagerlöfs *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*, gått i fackeltåg för framfarna hjältar. En generation som upptäckt Sverige men ännu inte världen, blågul in i själen. Fosterlandskärleken var ett moraliskt imperativ,

inpräglat av kyrka, skola och vetenskap, ifrågasatt endast av August Strindberg och andra ansvarslösa rabulister som inte platsade i Svenska Akademin. För folk med denna prägling var marxismen inget alternativ. Men en socialism som samtidigt var nationell kunde kanske vara det. Den kunde t o m luftas i direktörsrummen på en tid då kapitalet ännu till en del hade ett fosterland.

Kanske var det så kyrkoherden i Backa tänkte. Han hade vissa likheter med Frödings Våran prost. Lärdd som hin onde var han nog inte, däremot var han rund som en ost och gemen likväl och en vänlig själ som inte skämdes för att få hans varit textilarbetare.

Men så hade han gift in sig i Ludvig Svenssons Gardinfabrik i Kinna och blivit präst, och då gick det ju inte för sig att vara socialdemokrat. Nationalsocialist gick däremot an, så underligt det än kan låta nu efteråt.

Revolt mot moderniteten

Så var det en sak till: revolten mot moderniteten. I Backa fanns inte bara två ideologiska världar utan också två socioekonomiska världar. Där fanns den traditionella världen med grönsaksodlande och torghandlande bönder. Tidiga lördagsmorgnar lastade de sina tinar på kärror med järnbeslagna hjul som slammade mot Kungälvsvägens stenläggning i en nästan outhärlig kakofoni när den långa karavanen drog iväg mot Grönsakstorget. Vid tre-fyrtiden kom de tillbaka, med fyllda kassar och i hög stämning. Bönderna var inte särskilt läslystna. De nöjde sig med *Göteborgs-Trakten* eller *Göteborgs Stiftstidning* som båda kom ut en gång i veckan. Men åtskilliga kom och lyssnade till kyrkoherdens söndagsförkunneelse.

I Backa fanns också den moderna världen, industrins, arbetarnas och tjänstemännens värld. Klockan sju varje vardagsmorgon tutade fabrikspiporna från Tingstads pappersbruk och kallade till en ny arbetsdag. De flesta arbetarna bodde i träkaserner i samhället, vanligen i enrummare med kök. Fotbollen var kungen i deras värld. Sympatierna delades mellan Kamraterna och Gais (Öis var överklassens lag och räknades inte här). Men kring Backa IF var uppslutningen total. Arbetarnas kyrka, i den mån de hade någon, var Folkets hus. Men av fruarna gick några i Eliimkapellet. Dock var det främst lite längre bort som moderniteten skymtade, i form av storstadens väldiga bläckfisk som är för år sträckte ut sina armar allt längre och fångade in nya områden. Brämaregåren och Lundby var redan urbaniserade. Backa skulle snart följa efter.

Storstaden representerade allt det som stod i motsats till grönsaksböndernas värld. Sot och buller, lyx och flärd. Obegripliga storaffärer där man lätt kunde bli lurad. I Ferdinand Lundquists varuhus fanns t.o.m. en livs levande neger-

vaktmästare. I hamnen kom och gick båtarna till och från all världens länder. I storstaden fanns alla sorters människor, alla slags religioner och moraluppfattningar. Segerstedt på Handelstidningen hade, påstod nazisterna, en judisk älskarinna, som till på köpet skulle vara gift med redaktörens bästa vän.

Många av bönderna kände sig hotade av storstaden och moderniteten. Jordbruket hade varit en livsform i släkte efter släkte. Nu höll det på att bli en affärsrörelse, underkastad marknaden. Med den förändringen följde också en rad andra hot: judarna, storvaruhusen, fritänkriet, socialisterna som gjorde folk upproriska och drev upp löner och priser.

Jag ser Algot Karlsson gå och harva sin åker nedanför Backa kyrka i ett mildt eftermiddagssolljus en dag om våren. Han är en av de aktiva nazibönderna, men en hyggelig karl som inte gör någon för när(det var förresten han som lärde mig läsa Fritiof Nilsson Piraten). Hanser ut att ha en enda önskan: att få gå kvar så här och harva i solljuset. Att världen inte skall förändras, åtminstone inte så snabbt. Därför lockas han av nazisternas tal om blod och jord. Att hans åsikter och känslor delas av intellektuella giganter som Martin Heidegger och Knut Hamsun är han nog inte medveten om. Piraten räcker för honom.

"Tillämpningen"

Kyrkoherden i Backa brukade avsluta sina predikningar med ett litet stycke som han kallade "tillämpningen" – vad vi kunde lära av det sagda. Finns det något vi skulle kunna lära av insikten om fascistens alldaglighet i Backa på 30-talet? "Att förstå allt är att förlåta allt?" Kan nazisterna förlåtas? Svaret blir väl beroende på vilka nazister man tänker på. Det har förts en diskussion om den nazistiska judeföljelsens unika karaktär, och efter Kampuchea, Bosnien och Libanon är svaret kanske inte så självklart som vi en gång trodde. Ändå fyller oss det som dolde sig i hakkorsfanans veck med fasa. Detta kan aldrig förlåtas!

Men lika enkelt är det inte att i efterhand bedöma och fördöma de människor som följde med. Säkert fanns bland dem många dåliga karaktärer, opportunistiska lycksökare, brutala maktmänniskor som såg sin chans. Ännu flera var säkert mer trångsynta och oupplysta än de hade behövt vara. Men de flesta var troligen ganska normala produkter av sin tid och sin samhällsklass med dess intressen och fördomar. Fast jag tidigt tog avstånd från dem, vill jag inte kasta första stenen mot någon enda av dem. Hade det inte varit för några lyckliga omständigheter – fotbollen, Folkets hus, bokhandeln på Norra Allégatan – kunde jag varit en av dem. Därför har jag svårt för de häxjakter som då och då sätts i gång mot personer som gjort politiska misstag i det förgångna. *Inget*

är lättare än att vara efterklok, inget svårare än att tyda tidens tecken.

Men att inte döma får dock inte betydelse att inte dra lärdom. Vad var kärnan i fascismen? Var det inte en till ytterlighet driven nationalism, en fosterlandskärlek över alla mått och gränser, där kärleken till det egna var oskiljaktigt förbunden med skräcken för det främmande, företrädd av det olyckliga judafolket? Denna mentalitet har inte försvunnit, tvärtom lever den i våra dar upp igen på olika håll i världen. Men ondskan draperar sig sällan två gånger i samma dräkt. Rasismen riktar sig mot ständigt nya etniska grupper, i en värld av skoningslös konkurrens antar fascismen nya former. Besittarfascismen breder ut sig. Vi slår vakt kring egna privilegier. Vi bygger murar kring Sjöbo, kring Sverige, kring EU. I en sådan situation krävs en skärpt vaksamhet mot fascismen. Inte minst när den maskerar sitt främstötande ansikte och framträder som rimlig, nästan självklar.

Låt oss aldrig glömma fascistens alldaglighet.

Lars-Arne Norborg

Apropå en kongress

Det finns alltid anledning att analysera och fundera i politiken. En given anledning är vänsterpartiets kongress nyligen.

Vilket betyg ska man ge förnyelsen? Gudrun Schyman, ombudens beslut, parti-program m. m. Var kongressen så bra som Vänsterpress och en del inlägg i VB säger?

Nja, det finns nog anledning att ifrågasätta detta. Jag har varit med på samtliga kongresser sedan 1972. Vi har haft viktigare och mer ödesstyngda kongresser – som 1975 när Flammgruppen mobiliserade för att ta över partiet och få in vpk i moskvaspåret.

När förändringsarbetet och förnyelsen skulle bli till nytt parti-program 1987 blev det pannkaka. Det program som antogs då gjordes till slarvsylta av verkligheten bara några månader senare när Berlinmuren revs och Sovjetvädet föll. Där fanns formuleringar och ett sätt att se verkligheten och beskriva den som måste sägas vara "religiösa" i sin marxist-leninistiska renlärighet. Nu, 1996 blev det lite av återfall i fraserna och de trygga formlerna med önskelistor om allt det goda.

Kongressen 1990 spolade parti-program och "k" över om det var knappt. 1993 valdes Gudrun Schyman och nytt parti-program togs. Kongressen i år jublade när Gudrun la ut texten om "ingen återvändo" för att märkligt nog med stående ovationer hylla Ung Vänsters Jenny Lindahl, som lät mer somen fläkt från förr än ett löfte för framtiden.

Ovanpå alltihop beslöt kongressen om en hälsning till "broderpartiet" på Kuba!

I någon tidning läste jag "Vänsterpartiet går åt vänster" som om-döme. Bortsett från att det är sakligt

(forts sid. 4)

HAR DU FLYTTAT? Skicka in hela adressdelen till Veckobladet (Se ovan).

NY ADRESS.....

Eftertankar om första maj

Gatan är vår heter en bok som jag med intresse ska läsa i sommar. Intresset väcktes genom Jan Olof Nilssons recension i Sydsvenskan den 5 juni. Hans personliga infallsvinkel är en av lundavänsterns förstamajdemonstrationer på 1970-talet, och det får mej att filosofera över årets och framtidens förstamajfirande. Reflexionerna bygger på utvärderingar som gjorts av vänsterpartiets förstamajkommitté, styrelse och medlemsmöte men är delvis mina egna.

För övrigt är recensentens minnesbilder av händelserna den gången (som illustreras med bild av en s-demonstration) inte helt riktiga. Det spelar ingen roll för hans slutsatser men påminner om att det kanske borde skrivas en historik över Lundavänsterns heroiska epok. Å andra sidan skrivs det så mycket böcker.

Inte bara demonstration

På de flesta orter består vänsterns (s. v och smågrupperna) förstamajfirande bara av en demonstration och/eller ett möte med tal, men så inte i Lund. För cirka tio år sen initierade bildkonstnären Henrik Teleman ett "Öppet hus", där stadshallen om förmiddagen används för olika aktiviteter. Programmet har reducerats efterhand, men förutom en populär kaffeservering återstår "politiska samtal", i år med Mårten Dunér, Björn Kumm och Lars-Arne Norborg (vars inledning återges på annan plats i numret). Det finns en tradition att välja okonventionella samtalare och ämnen - på "Öppet hus" har tidigare uppträtt både socialdemokrater, miljöpartister, gammalkommunister, alternativare och EU-vänliga vänsterpartister.

Både det öppna huset och den politiska öppenheten bör fortsätta. Men det finns egentligen ingen anledning att vänsterpartiet ska vara exklusiv arrangör. De andra vänsterkrafter som firar första maj i Lund (i år var det socialdemokraterna, ungsocialisterna och KPMLr) kunde vara medarrangörer. Kanske borde vi satsa på debatter. Den f.d. Lundarabulisten Bo Rothstein som är kritisk till kommundelsnämnder kunde komma och ställas mot lokala representanter för mp, s och v.

Något år kunde man komma i stämning inför demonstrationen genom olika ensembler (barockmusik, folkmusik, tradjazz) som uppträdde bakom skylten "Vi spelar för våren och socialismen!". Också det kunde vara ett samarrangemang. Det skulle stärka det samlade intrycket av arbetarrörelsens förstamajfirande som kontrast till det akademiska. Inget ont i det senare men det borde inte förtjäna förstaplatsen i lokaltidningarnas dagenefterreportage.

Propagandans ev. nytta

Samlingen inför årets v-demonstration var utsatt till klockan ett. Kvart i två fanns uppskattningsvis tvåhundra personer. Precis vid avgången klockan två hade de blivit fyra gånger så många. Rutinen är sådan.

Med så etablerade rutiner behövs det kanske inte så mycket propaganda inför första maj. Inga annonser som ofrånkomligen är dyra. Inga affischer ritade av professionella bildmakare (i år Andrzej Ploski, tidigare bl.a. Margit Gustafson och Knitte Stenlund), inga flygblad (i år spreds ca 16 000), ingen högtalarbil (något som de andra partierna avstår från). Den här propagandan absorberar mycket kraft. Samtidigt undrar man över dess effektivitet. Ännu dagen innan fanns det politiskt medvetna personer som inte hade observerat att Gudrun Schyman skulle tala i Lund.

Det senare lär dock vara ett argument för att insatserna borde vara ännu större. Ska vi övervinna våra legalistiska betänkligheter och affischera på kopplingsskåpen som KPMLr (och alla studentnationer)? Ska vi få ut flygblad till fler hushåll - nu nådde vi inte mer än en fjärdedel? Ska vi placera ut en informationsbod på Stortorget en vecka i förväg?

Vänstern på gatan

Och så till demonstrationen, som trots allt är höjdpunkten.

"Ananas, järpe, frossa och njut, borgare snart är din saga slut" ropade man för tjugo år sen, minns Jan Olof Nilsson. (Nog var vi självironiskt medvetna om det slagordets anakronistiska klang redan då.) I år gav Mats O. upp efter ett par försök att få igång ropandet. Dagens Lundavänster vill inte ropa slagord.

Ett skäl kan vara att vi har så mycket blåsmusik (i år tre orkestrar och rekordartat många musikanter) som fyller gatan med ljud. Ett annat kan vara brist på lättropade och fyndiga slagord - men vi hade faktiskt ansträngt oss i år. Men viktigast är nog tågets heterogena karaktär. På sjuttitalet dominerades det av kohorten 20-30 år. Nu befinner sej dessa i det något tröga-

re åldersspannet 40-50. Visst finns det ett betydande tillskott av unga, men det har också kommit till inte så få stadgade f.d. socialdemokrater för vilka slagordsropandet är rätt främmande.

Och: ska ropandet vara något annat än en trött rutin så ska det vara ett engagerat samspel mellan anförare och övriga. De alienierande megafonerna måste bort!

Ut från stadens hank o. stör

Jan Olof Nilsson efterlyser i den recenserade boken en diskussion om den fysiska ramen. "Varför inte också diskutera t ex den funktionalistiska platsfientlighetens betydelse för den offentliga ritualen." Ännu ett skäl till årets problem med slagorden kan vara bristen på eko. Bara några hundra meter i början gick tåget mellan dubbla husrader. Sen var det bebyggelse av förortskaraktär, glesare och grönnare ju mer vi närmade oss folkparken. Också åskådarliden var skäligen glesa jämfört med den tid när vi gick hela Kyrkogatan fram.

Men det finns fördelar som överväger med den nya ordningen. Vi anknuter till arbetarrörelsens traditioner. Vi har kontakt med och drar nytta av en modern rörelse, nämligen de krafter på Väster som vill bevara och vitalisera parken. Hyresgästföreningarna därute ordnade en fin servering, och demonstranterna föredrar folkparkens gräs framför Stortorget's sten som slutmål.

Och folkparken har blivit anledning till den tekniska samordning som sker mellan socialdemokraterna och oss, och som gjorde att många av deras deltagare stannade kvar och lyssnade på Gudrun Schyman.

Getrennt marschieren

Det finns de som ser denna samordning som bevis på Lundavänsterns högervridning och därför föredrar att demonstrera i Malmö. (Malmö demonstration var större än Lunds, även om man inte ska tro på deras notoriskt lögnaktiga räknare.) Men en kompakt opinion i Lund tycks gilla den avspända relationen.

Jag menar, som jag exemplifierade ovan, att samarbetet kan utvecklas. Betyder det att vi bör eftersträva gemensamma demonstrationer? Frågan är nog teoretisk eftersom inget tyder på att socialdemokraterna är benägna att ta det steget. Fast jag tror inte heller att opinionen i vänsterpartiet

Hans Wahlgren

i Ängelholm, VB-läsare på distans, tillönskas en solig 50-årsdag den 23 juni, inte bara av familjen och de lokala kamraterna utan av socialister, humanister och vänner i hela Skåne

är mogen för detta. Vet inte ens om jag själv är det. Medelproportionalen skulle knappast vara en radikaliserings mot nu. Det går redan många regeringskritiska plakat i s-tåget. Och det är inte så dumt att få en årlig mätare på den relativa styrkan.

Det är klart att vi inte kan få hit Gudrun Schyman som dragplåster nästa år också. Men partiet har andra goda agitatorer. Hoppas att Hans Andersson eller Lars Bäckström vill komma 1997.

Gunnar Sandin

Kongressfunderingar...

(forts. från s. 3)

fel hade jag hellre sett att kongressen satt fart på fortsatt förnyelse och nytändning av vänster. Den vänster som finns i och utanför partiet är tämligen vilsen och behöver verkligen diskutera och fundera över sin framtid, mål och metoder. Det var för lite av detta inför och under kongressen, men just därför finns det anledning att satsa på en debatt nu!

Lennart Värmbö

Veckobladet vill gärna uppmantra till en sådan debatt, och hälsar bidrag välkomna till första numret som pressläggs den 28 augusti!

MÖTE MÖTE

KOMMUNALPOLITISKA GRUPPEN
möte Må 10 juni kl 19.30 på partilokalen.
Ämne: Kommunfullmäktigeberedning.
Må 17 juni: Kommunstyrelseberedning.
Utvärdering av våren och avslutning...

RÖDA KAPELLET RepSö 9/6 kl 18.45
Mårtenstorget. Låtar: 34, 170, 175, 176, 180, 225, 271, 288 + låtarna till Kulturbron (se förra VBl) **Spelning** Må 10/6 kl 16-17 på Lunds C. Låtar som ovan. Glöm ej Kulturbron Lö 15/6 kl 14.

VECKOBLADET

Detta nummer gjordes av Thomas Schlyter.

Manus sänds per post till: Veckobladet, Bredg. 28, 222 21 Lund.
Onsdag e. 17 till fax 046-14 65 82.
Manus mottas gärna på 3,5" diskett
Telefon till redaktörerna:
Karin Blom 046-14 16 12
Rolf Nilson 046-12 90 44
Thomas Schlyter 046-14 75 05
Vid utebliven tidning ring:
Sven-Bertil Persson 046-13 82 13.